

Helbrägdagörare och deras vanligaste knep

Samuel Varg, professionell magiker och föreläsare, går igenom helbrägdagörelsens historik och metoder.

FOLK HAR BLIVIT sjuka och dött genom hela vår historia och mänskligheten har alltid sökt bot mot detta. Innan den moderna medicinen började göra sitt intåg var människan utlämnad till sin egen läkande förmåga och tron på övernaturliga väsen, magiska formler, talismaner och andra liknande företeelser. Ur myllan av påståenden om hur man ska bli frisk har det alltid rest sig karismatiska personligheter som har sagt sig besitta, eller på något sätt kunna kanalisera, krafter som kan göra folk friska. Ofta har denna tjänst kostat den sjuke någon form av offer i form av valuta, mat eller värdefulla föremål.

De helare som jag valt att syna i sömmarna är så kallade *faith healers* (fritt översatt: troshelare). Detta fenomen sprang fram ur framgångsteologins mylla under 1900-talets andra hälft med Kenneth Hagin, Frederick Price och Kenneth Copeland i spetsen. Ideologin går visserligen att spåra längre tillbaka än så, men dessa är de mest kända.

Helbrägdarörelsen sprider sig snabbt.

Utifrån rörelsens födelsestad Tulsa, Oklahoma har den förgrenat sig över hela världen. Idag är det en av världens snabbast växande religiösa rörelser, kanske den allra snabbaste.

Själva teologin är inte formulerad hos någon enskild kristen församling eller rörelse utan återfinns i många olika sammanhang. Men sambandet mellan så kallade karismatiska kyrkor, det vill säga de som betonar Andens nådegåvor, är ofrånkomligt och det är viktigt att förstå förhållandet mellan den trosrörelsen och pingströrelsen som startade 1906 på Azusa Street i Los Angeles. Den ovan nämnde Copeland utvecklade Hagins läror om hur en stark tro leder till hälsa och lade till att även materiell framgång skall följa den som har en god relation med Gud. Han betonade vikten av att uttala ”ord i tro”, något

han kallade rhema, grekiska för ”ord”, och hur dessa ord ledde till framgång på livets alla områden. Dessa framgångens lagar blev mycket av trosrörelsens stomme. Fatigdom kom att ses som en förbannelse och ett tecken på svag tro. Copeland lärde bland annat ut att en sann kristen är en liten gud och att då en kristen uttalar rhema i tro så har det samma verkan som om Gud själv skulle tala.

Det var väldigt vanligt att människor i trosrörelsen förkastade och fördömde bruket av medicin då detta sågs som ett tecken på svag tro, att man inte litade på att Gud skulle kunna hela. Till Sverige kom trosrörelsen i början av 80-talet då Ulf Ekman grundade Livets Ord i Uppsala. Ekman hade bland annat gått på Hagins bibelskola i USA. Rörelsen blev snabbt kritiserad och var i hetluften långt in på 90-talet för att sedan lugna ner sig något.

Idag har samfundet blivit mer allmänt accepterat, och börjat närma sig de äldre kyrkorna i samtal och gemensamma gudstjänstfiranden. Ulf Ekman övergick till att först yttra försiktig kritik mot vissa framgångseologiska element, för att 2014 lämna rörelsen och upptas i den romersk-katolska kyrkan. Viktigt att betona är att Livets Ord aldrig officiellt har tagit avstånd från framgångsteologin. 2010 var den omtvistade Benny Hinn en av huvudtalarna på Livets Ords årliga Europakonferens. Detta ledde till mycket skrivelser i både press och på bloggar. Så frågan om Livets Ords eventuella framgångsteologi är långt ifrån avklarad.

Men även om Livets Ord och många andra karismatiska rörelser har lagt i en något lägre växel så sprider sig framgångsteologins läror likt en löpeld över hela jorden. Några av de mer kända predikanterna är Joyce Meyer,

Livets ord, Uppsala.

Benny Hinn, Pat Robertson och Reinhard Bonnke. Helandeevangelister som dessa predikar budskapet om hälsa (och ekonomisk framgång) genom tv-program och enorma kampanjer. Dessa kampanjer kallas ofta för korståg och de finns över hela världen. Och vart de än drar fram så är det ofrånkomligt att lägga märke till de enorma skaror människor de samlar kring sig. Efter sig lämnar de väldigt många människor som fått sina liv ödelagda av deras teologi. Deras budskap om att en stark tro ger framgång på livets alla plan medan den som är svag i tron drabbas av fattigdom och sjukdom är en teologi som de lämnar kvar medan de själva flyger iväg i sina privata jetplan.

Att personer sägs ha någon form av gåva att kunna bota sjuka har, som sagt, funnits genom hela historien. Vi har allt från Petrus, som helade människor bara genom att hans skugga föll på dem, till Katarina av Siena som, bland

annat, ägnade sig åt en kombination av sjukvård och bön. Om dessa historiska personligheter hade äkta gåvor eller inte är naturligtvis omöjligt att avgöra utifrån ett vetenskapligt perspektiv. Vad vi kan göra är att analysera och undersöka de personer som är verksamma idag. Om de är äkta har de ingenting att frukta från oss som vill se vad som händer – men är de charlataner, falska helbrägdagörare, så har de allt att frukta då de kan förlora hela deras livsstil genom att deras tricks och lögner lyfts fram i ljuset för allmänheten att beskåda.

NÅGRA AV DE VANLIGA TRICKSEN

Falska frälsare och profeter kommer att uppträda med stora tecken och under för att om möjligt bedra också de utvalda.

Matteus 24:24

De blinda ser!

De flesta som har en erfarenhet av den karismatiska kristenheten har varit på, eller i alla fall hört talas om, helandemöten där värtaliga predikanter förklarar hur Jesus botar sjuka även idag. Ett vanligt Jesusmirakel är att de blinda får synen tillbaka. Och det är inte helt ovanligt att vi ser, eller hör talas om, att detta även sker idag.

Om en person har den medicinska termen ”blind” behöver inte detta innebära att personen är helt blind. Han eller hon kan mycket väl bara ha väldigt dålig syn, eller någon form av starr eller annan ögonsjukdom. Det har varit svårt att hitta en exakt siffra på hur många av de medicinskt blinda som har någon form av syn – det verkar som det skiljer från olika länder i vad som räknas som medicinskt blindhet. Vissa källor uppger att så få som 25%

av de blinda faktiskt är helt blinda. Om detta stämmer så har 75% av de som lider av blindhet, och tas fram på helandemöten, någon form av syn. Och det är just detta som många charlataner utnyttjar för att skapa illusionen

av ett mirakel. En "blind" person kan mycket väl uppfatta kontraster i ljus eller till och med se suddigt på ett visst avstånd. För att "bevisa" helandet är det väldigt vanligt att predikanten håller upp x antal fingrar och ber personen säga hur många fingrar som hålls upp. Men faktum är att många av de blinda faktiskt kan se detta om fingrarna hålls upp mot en ljus bakgrund. Så är det inte lite märkligt att det är just dessa hur-många-fingrar-mirakel som vi får se helandepredikanterna demonstrera? Jag får själv då och då hem en tidning från en svensk helandeevangelist och jag har flera gånger sett bilder på just det här. Texten till bilden brukar vara något i stil med "Person X förlorade sin syn som tonåring men kan nu se igen tack vare Jesu mirakel!" Jag förhåller mig skeptisk...

De döva hör!

Jag får också hem tidningar från diverse helandepredikanter som beskriver hur folk blivit helade från allehanda sjukdomar och hur de befriats från onda andar. En snabb

genomgång av tidsskrifterna visar att många som det skrivs om har ett öra som de hör sämre på eller är helt döva på. Predikanten brukar då demonstrera detta genom att säga något till personen som sedan får upprepa vad den hör. Sedan ber predikanten för den döve och efter några "I Jesu namn!" och "Halleluja!" så är det dags att testa det döva örat. Helbrägdagöraren sätter då antingen själv fingret i det hörande örat eller ber någon annan göra det. Sedan säger han något, gärna bakom ryggen på personen så att personen inte kan läsa på läpparna, och den till synes före detta döve upprepar vad som sägs. Ett mirakel! Men hur är det egentligen med dövhet? Precis som en person som är medicinskt blind och kan ha en viss ledsyn så kan en medicinskt döv ha en viss hörsel – om än väldigt ned-satt.

Vidare finns det också flera avslöjande videor och fotografier där den döves öra inte ens hålls för utan predikantens hand är kupad vid örat – något som mer fungerar som en ljudförstärkande parabol.

Ben växer ut!

Hur många har varit med om, eller hört talas om, hur en person haft olika långa ben men blev helad? Det är nog lika vanligt på helandemöten som det är ovanligt utanför dem. Själv har jag hört talas om det fler gånger än vad jag kan komma ihåg. Tyvärr, får jag väl ändå säga, har jag själv aldrig bevittnat när ett ben växer ut. I alla fall inte vad jag kan bekräfta som ett äkta mirakel... En falsk helbrägdagörare kan använda sig av flera tricks och knep för att få ett ben att "växa ut". Först och främst är benen på den som blir "helad" lika långa från början. Men eftersom de flesta

vill att helanden skall synas ordentligt så kommer antagligen personen som skall få sitt ben ”helat” att sättas i en stol så att alla kan se när det korta benet växer ut. När personen sätter sig i en stol kan predikanten sätta honom eller henne snett i förhållande till församlingen. Om man då vinklar det bortre benet något ytterligare kommer benen att till synes vara märkbart olika långa. Är vinklingen tillräckligt liten kommer det inte att vara uppenbart att det fuskas. Drar charlatanen lite lätt i personens sko (återigen den som är längst bort från församlingen) så kan han lägga till ytterligare några värdefulla millimeters helande.

Sen behövs det bara lite bön, några frimodiga ”Halleluja!” och vad vi trollkarlar kallar sleight of hand. Sleight of hand kan beskrivas som förmågan att nästan omärkbart kunna manipulera olika objekt. Med en diskret rörelse för predikanten båda benen mot varandra, samtidigt som han pressar tillbaka skon, och den optiska illusionen är fullbordad!

Vill predikanten framkalla ljud av ben som knakar så är detta inte särskilt svårt. Det kan göras genom en rad olika metoder. Det är bara att gömma en gimmick (samlingsnamn för små magiska hjälpmedel) som avger något krasande ljud på

En falsk helbrädgörare kan använda sig av flera tricks och knep för att få ett ben att ”växa ut”. Först och främst är benen på den som blir ”helad” lika långa från början.

lämplig plats. Det kan vara så enkelt som att ha en plastmugg i armhålan som man krossar då man för samman benen. Med rätt ljudeffekter och den optiska illusionen av att ett växande ben har man ett mycket mäktigt helande att vittna om! Men i verkligheten har det bara rört sig om fula knep. Helandepredikanten och framgångsteologen W. V. Grant använder sig av de här tricken på nästan varje möte han har. Men precis som vi trollkarlar så är han försiktig med att utföra sin illusion mer än en gång vid varje tillfälle eftersom den då blir lättare att genomskåda.

Mentalisten Derren Brown blev ”helad” av Grant i december 2010 då han var närvarande på ett av hans möten. Nu har visserligen Brown aldrig haft problem med olika långa ben. Men det var inga problem då han var uppe på scen och Grant visade hur det högra benet var kortare än det vänstra. Benet växte sedan ut i direktsändnin på internet. Brown själv kommenterade det hela efteråt i sin tv-special *Miracles for Sale* och sade ”Thank God for slip-on shoes!”

Om du ser detta på ett helandemöte kan det vara bra att kolla några saker. Hur ser personens byxor ut innan och efter helandet? Är till exempel byxbenen lika långa i förhållande till benen, efter helandet, är det ett tecken på att ett mirakel inte har ägt rum (om inte gratis skradderi ingick i helandet förstås). Håll också utkik efter hur personen sitter i förhållande till dig och se om det kan röra sig om en vinkelbaserad illusion.

De lama går!

En annan variant av helande där benen är inblandade är att helbrägdagöraren reser en till synes lam eller funk-

Med stark vilja och eufori kan en rörelsehindrad ta några steg.

tionshindrad människa ur en rullstol och låter den personen ta några (stapplande) steg, för att sedan prisas Herren för miraklet att de lama går – precis som det står om i apostlagärningarna! Men vilka är det som reser sig ur rullstolarna? Är det människor som varit rullstolsbundna i flera år? Långt ifrån alla gånger! Ofta är det inte ens rullstolsbundna som blir ”helade” utan äldre människor med rullatorer som nu ska kunna gå utan dem. Vi får aldrig underskatta önskan och viljan att tro på att man ska kunna gå utan hjälpmedel! Med en stark vilja och den eufori (se sid 60 för mer information om euforin och endorfinets inverkan på smärta) som gärna infinner sig på stämningsfulla möten så kan en rörelsehindrad person ta några steg

med ren viljestyrka. Predikanten brukar dock inte låta personen i fråga gå långt och säger åt personen att sätta sig igen så att han eller hon inte tröttar ut sina nya muskler.

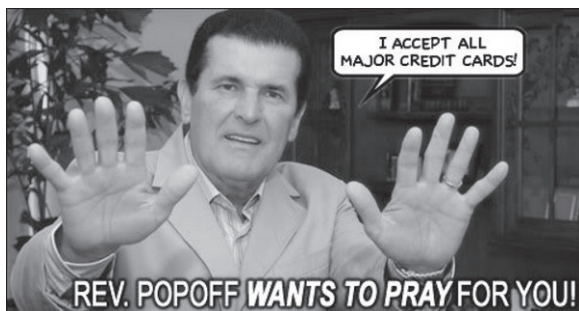
Men om personen faktiskt sitter i rullstol då? Då måste det väl ändå vara ett under som skett? Inte nödvändigtvis... Det kan vara samma visa här – att personen har en viss mobilitet i benen men inte vågat (eller kunnat) använda sina ben till att försöka gå på länge. En annan variant är bedrägeri av den lite grövre klassen som bland annat den ovan nämnde helandepredikanten W. V. Grant har använt sig av. Hans team tog helt enkelt med sig egna rullstolar, bad några som såg ut att gå lite ostadigt att sätta sig i dem, för att sedan rulla fram dem till vip-platserna. Grant kunde sedan hålla utkik efter sina rullstolar och efter lite bön var det bara att (i Jesu namn!) dra upp personen ur rullstolen – och illusionen av att en lam nu kunde gå var fullbordad.

Så säger Herren!

Ett annat vanligt förekommande fenomen är profetiska tilltal från den Heliga Anden. Om det inte är så att Gud talar till personen som profeterar så finns det en rik mylla av tricks och psykologiska tankefällor att använda sig av.

Ett fult knep som flera charlataner använt sig av är att innan mötet dela ut förbönslappar. Där får besökarna fylla i vad man önskar få förbön för, liksom sina kontaktuppgifter om han eller hon vill ha predikantens nyhetsutskick. Sen behöver predikanten bara memorera några namn och ansikten för att sedan säga att det var Gud, eller Helig Ande, som talade om personens namn. Predikanten kommer också att vara nogga med ett påpeka att de inte pratat

med varandra innan och att besökaren inte talat om sitt namn för honom. Detta stämmer i och för sig men det är verkligen att tänja på sanningen. Vill man göra det än

Avslöjad av James Randi 1986.

mer spektakulärt kan man göra som Peter Popoff gjorde på 80-talet när han reste runt med sitt så kallade ministry. Han kunde till exempel säga: "Vem är Margery Anderson?" – När kvinnan gav sig till känna så kunde Popoff profetera mycket inlevelsefullt om hur hennes man skulle bli helad och att hur hennes hem, som han dessutom gav adressen på, var skyddat av änglar. Men det var inte Gud, eller Helig Ande, som talade till Popoff. Det var hans fru Elisabeth som satt bakom scenen och läste upp förbönskorten i en radio vars signaler Peter fångade upp med en hörsnäcka. Metoden avslöjades av James Randi i Johnny Carson Show 1986. Man fick se filmbilder från ett möte där de lagt på ljudet från radiosändningen, och där man lika tydligt som Popoff kunde höra vad hans fru berättade.

Cold och hot reading

I egenskap av magiker så tänker jag här avslöja några yrkesknep som jag har observerat att vissa predikanter använder sig av.

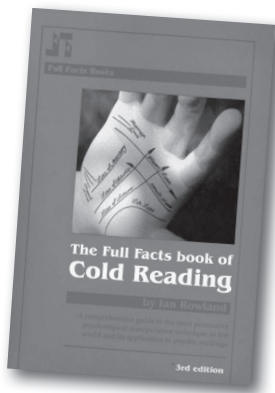
Jag har sett många predikningar under mitt liv. Både i kyrkor, på tältmöten och över internet. Och titt som tätt har jag alltså observerat flera psykologiska trick hos predikanter som jag som magiker också kan använda mig av. Om man som utövare inte klargör att det just är mentala trick så är det inte svårt att lura andra människor att man har en övernaturlig förmåga som till exempel klärvoajans. De vanligaste knepen som falska predikanter använder sig av är så kallad cold och hot reading.

Cold reading kan innebära, i en predikants fall, att han står inför en grupp åhörare, vilket kan vara tio-, hundra- eller tusentals personer, och säger något i stil med "Någon blir helad från magcancer nu" eller "Du som oroar dig för din sjuke far – Herren säger att han kommer att bli frisk!" Självklart finns det någon där som detta passar in på. Det är som att skjuta sparvar med hagel! Cold reading är en avancerad teknik som innefattar enormt mycket mer än det jag har presenterar här. Det här är bara en underkategori av cold reading och kallas ofta "shot-gun technique". Man skjuter ut uttalanden som låter specifika men som kan stämma in på ganska många människor. I en större grupp så kommer man att träffa någon med sitt påstående. Man behöver inte vara profet för att få rätt.

Hot reading, som är en sidokategori till cold reading, innebär att man använder sig av information om personen som man tagit reda på innan eller får under readingen genom en utomstående källa (som Peter Popoffs metod),

och sedan vänder på så att det låter som att det är man själv som kommer med informationen. W. V. Grants metoder att förmedla ”övernaturliga” budskap är ett exempel på hot reading.

För den som vill veta mer om hur cold reading fungerar så rekommenderar jag Ian Rowlands bok *The full facts book of cold reading* som du kan hitta på www.thecoldreadingbook.com.

Power of suggestion

Suggestionens kraft är ett annat förekommande fenomen där en person indirekt talar om vad som skall hända utan att säga det rakt ut. Kortfattat kan man säga att man genom väl valda ord, kroppsspråk och andra anspelningar föreslår vad som skall hända. Detta ligger väldigt nära hypnos. Om en person tror sig ha blivit helad så kan hjärnan helt enkelt koppla bort smärtan i det sjuka området. Och med rätt stämning och förutsättningar så kan man till exempel få personer att ”falla i anden”. Det behöver inte vara Guds kraft som slår någon till marken. Det kan mycket väl röra sig om ett psykologiskt fenomen.

Smärtan är borta!

På helandemöten finns det ett återkommande mönster där stämningen ständigt trissas upp. Detta mönster har flera psykologiska aspekter. Ett av de viktigaste tecknen

som falska helbrägdagörare använder sig av är att ta upp folk som lidit av smärta och ber dem utföra en viss rörelse, som de underförstått inte skall ha kunnat utföra innan.

Låt oss föreställa oss en man som heter Joakim. Han är i mitten av 20-årsåldern och har ont i ryggen vilket gör att han inte kan böja sig så långt fram. Han besöker ett helandemöte där en känd helande evangelist från utlandet är på besök. Mötet har pågått i flera timmar (något som är mer regel än undantag för sådana tillställningar). Det är en stark stämning i lokalen. De flesta som medverkar fångas upp av stämningen och lever sig in i mötets rytm. Kroppen kommer då att skapa endorfin och adrenalin. Endorfin skapar en lyckokänsla i kroppen. Adrenalin har dock en annan mycket viktigare effekt. Adrenalin fungerar nämligen som ett starkt smärtstillande medel. Vår fiktive Joakim med ryggproblem tror att den gästande predikanten är en sann gudsman.

Ett par timmar in på mötet så börjar helandet på allvar. Predikanten kanske nu säger något i stil med: "Det finns en ung man med ryggproblem här ikväll. Herren säger att du blir helad i detta nu!" Joakim känner sig träffad och känner efter. Ja – smärtan är faktiskt borta! Han söker sig framåt estraden för att få personlig förbön av predikanten. Denne ber för Joakim och frågar sedan om han kan böja sig framåt för att visa att ryggproblemen är borta. Och tack vare adrenalinets smärtlindrande effekt så kan han faktiskt böja sig framåt. Men dagen efteråt, då Joakim vaknar hemma i sin säng, stämningen har lagt sig och adrenalinflödet är borta, så är ryggproblemen tillbaka. Men detta vet ju inte resten av de som var församlade på mötet. För dem så skedde ett under som de kommer att

berätta om för sina vänner och bekanta i evangeliserande syfte.

Detta är, mycket kortfattat, en beskrivning av vilka psykologiska spel och tricks en falsk helbrägdagörare kan använda sig av. Jag menar nu inte att alla predikanter är ulvar i fårakläder som utnyttjar de här knepen för att uppnå sina mål – att få makt, pengar, ära och berömmelse. Men det förekommer... ✍️